

Yazılı Anlatım Performansı İle Anlatımda Kullanılan Cümleler Arasındaki İlişki: 8. ve 11. Sınıflar Örneği¹

Relationship Between Sentences That Use In The Composition With Written Expression: Eighth Grade And Eleventh Grade Sample

Mehrali CALP

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü
Ağrı / TÜRKİYE

Makalenin Geliş Tarihi: 12.10.2014

Yayına Kabul Tarihi: 09.03.2015

Özet

Anlatımın temelinde anlamlı dil birlikleri olan kelime ve cümleler bulunmaktadır. Anlama ve anlatma becerisini geliştirmenin temelinde kelime ve cümle bilgisini geliştirme vardır. Bu çalışmada bir dil birimi olarak cümlenin yazılı anlatımla ilişkisi üzerinde durulmaktadır. Araştırmanın amacı, ortaokul 8. sınıf ve lise 11. sınıf düzeyindeki öğrencilerin yazılı anlatım performansları ile kompozisyonlarında kullandıkları cümleler arasında ilişki olup olmadığını ve bu ilişkinin sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir.

Çalışma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Çalışma kapsamında 8. sınıf ve 11. sınıf düzeyinden toplam 369 öğrenciye birer kompozisyon yazdırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre 11. sınıf öğrencilerinin kompozisyonları 8. sınıflara göre daha başarılıdır. 11. sınıf öğrencilerinin kompozisyonlarını daha fazla sayıda cümle kullanarak 8. sınıflara oranla daha uzun tuttukları görülmektedir. Ayrıca araştırmada, 11. sınıf öğrencilerin birbirine yakın sayıda basit ve birleşik cümle kullandıkları, 8. sınıfların ise birleşik cümleden daha çok basit cümle kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Bu çalışma ile öğrencilerin yazılı anlatım performanslarını artırmalarında kullandıkları cümlelerin tür ve miktarının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: kompozisyon, cümle, anlama, anlatım, dil bilgisi

Abstract

On the basis of expression, there are words and phrases in meaningful language relationship. Improvement of the ability to comprehend and express requires knowledge of words and sentences. In this study, we focus on the relationship the sentence as a language unit and written words. The purpose of the study is to determine whether there is a relationship between middle school 8th grade and high school in the 11th grade level of students' written expression performances and the sentences that they used in their compositions and whether it differs according to grade level of students.

The study is a descriptive study on survey model. In the study, total 369 students from the 1. Bu çalışma, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi BAP tarafından desteklenmiştir.

8th grade from the 11th grade were asked to write a composition. According to the results, 11th grade students' composition performances are higher than 8th grade ones. 11th grade students wrote longer compositions using more sentences than 8th grade students. It is observed that 11th grade students use simple and compound sentences, 8th grade students use simple sentences rather than compound sentences. With this study, the amount and type of sentences students use to improve their writing performances were found to be important.

Keywords: composition, sentence, comprehend, expression, grammar

1. Giriş

Dil öğretimi bilgiden ziyade, temel dil becerilerinin kazandırılması esasına dayanır. Dil öğretiminin iki temel boyutu vardır: Bunlar anlama ve anlatmadır. Anlama, okuma ve dinleme; anlatma, konuşma ve yazma becerilerinden oluşur.

Dil, kurallar yığını olarak düşünüldüğünde dil bilgisi, bir dilin morfoloji ve sentaks yapısının kurallarını oluşturan bir alandır. Bu kurallar, ana dilini konuşabilen bireylerce tabii olarak bilinen kurallardır. Bir dil onu konuşan bireyin bireysel hafızasında var olur. Hafızadaki kurallar, ana dilini konuşanda kendiliğinden oluşur (Celce-Murcia ve Hilles 1988).

Dil bilgisi etkinlikleri, çocuğun doğuştan getirdiği dil yetilerinin gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Özellikle dilin doğru kullanılmasında bu etkinlikler düzeltici ve yönlendirici bir rol oynamaktadır. Cümlede özne-yüklem uyumundan teklik çokluk uyumuna, noktalama işaretlerinin doğru kullanılmasından kelimelerin yerinde istihdam edilmesine ve öğeler arasındaki tutarlılığa kadar birçok durumda dil bilgisi “ayar” işlevi görür. Anlatımın açık ve anlaşılır olmasında dil bilgisi etkinliklerinin payı büyüktür.

Dil bilgisi, bir dilin ses, kelime ve kelime grupları gibi öğeleri ile bunların cümle içindeki görevlerini ortaya koyan kurallar bütünüdür. Bu alandaki gelişmeler, okullarda okutulan dil bilgisi dersinin içeriğini veya bu dersi öğretme yöntemlerini pek fazla etkilememiştir. Dil bilgisi denince hâlâ bir dili doğru konuşmak ve yazmak için bilinmesi gereken kurallar bütünü akla gelmektedir. Bu kurallar bütünü ezberlemek zorunda bırakılan öğrencilerin, eğer bunları yeterince öğrenemezlerse, diğer beceri alanlarında da yetersiz kalacakları düşünülmektedir. Bu düşünceden dolayı, yazılı ve sözlü anlatımda görülen birtakım yanlışlıklar dil bilgisi öğretiminin yetersizliğine bağlanır (Ergin, 1995).

Bir dilin seslerini, kelime yapılarını, kelime anlamlarını, kelime kökenlerini, cümle kuruluşlarını ve bütün bunlarla ilgili kuralları inceleyen bilime dil bilgisi denir. Dil bilgisi doğru konuşma ve yazmanın bilimsel yöntemini öğretir (Ediskun 1988, 65). Bir dilin temel becerilerinin kazandırılması ve işlevsel bir biçimde kullanılmasında dil bilgisi kurallarının önemi büyüktür (Göçer, 2008). İşlevsel dil bilgisi, gerek anlam birimlerin gerek biçimbirimlerin, gerekse sesbirimlerin anlamsal değerlerine

inerek dildeki fonksiyonlarını belirler. Bundan dolayı dil öğretiminde dil bilgisinin işlevsel yönünü ön plana çıkaran metotların kullanılması, özellikle Türkçe dil bilgisi öğretiminde sağlıklı ve kalıcı sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır (İşcan, 2007).

Dil bilgisi, dil becerilerinin (okuma, dinleme, konuşma, yazma) geliştirilmesinde başvurulan öğretimin bir parçasıdır. Öğrenciler, yazma becerilerinde dile ve dil bilgisine hâkimiyetleri ölçüsünde başarılı olurlar (Huchinson, McCavitt, Kude ve Vallow, 2002). Dil bilgisi doğru düşünme, doğru konuşma ve yazmaya yardımcı bir çalışma alanıdır. İster ana dil eğitimi olsun ister ikinci ve/veya yabancı dil öğretimi olsun, eğitim ve öğretim temel dil becerilerinin kazandırılması esasına dayanır. Yazılı anlatım çalışmalarında bir yandan çocukların anlatım becerileri geliştirilirken, öte yandan da onların dil bilgisi bakımından doğru cümle kurma; yerinde ve doğru kelime kullanma becerileri geliştirilir.

Dil öğretiminde başvurulan çeşitli yöntemler arasında yer alan “Dil Bilgisi Yaklaşımı”na (Approche par la grammaire) göre dil kurallardan oluşur. Bir dili öğrenmek için önce o dilin kurallarını iyi bilmek gerekir. Dil kurallarını öğrenen kişi dili iyi kullanabilir. Bu nedenle dil öğretiminde öncelik dil bilgisi öğretimine verilir. Dil bilgisi konuları belirli bir sıra içinde aşamalı olarak öğretilir. Öğretim sürecinde dilin temel kuralları, kavramları, kelime ve cümle yapıları üzerinde önemle durulur (Güneş, 2011).

Bir dilde, sözcüklerin, sözcük gruplarının cümle ve söz içindeki görevlerini, birbirleri ile olan ilişkilerini, sıralanışlarını ve cümle türlerini inceleyen dil bilgisi dalına cümle bilgisi adı verilir (Korkmaz, 1992). Cümledeki kelimelerin dizilişi, işlevi, anlamı, kelime ve cümlelerden metin oluşturma gibi durumlar dil bilgisi alanına girmektedir. Dil bilgisi alanında, bir dili oluşturan ses, kelime, cümle ve metin gibi ögeler yapı, tür, görev, işleyiş ve anlam yönüyle incelenmekte ve çeşitli kurallar ortaya konulmaktadır (Güneş, 2013). Dil bilgisi kurallarına uygunluk, iyi ve doğru cümlelerin temeli demektir. Bir cümlede sözcükler tam ve yerli yerinde değilse, öge eksikliği ya da ögeler arası uyumsuzluk varsa, o cümle dil bilgisi kurallarına uygun değil, demektir (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1995). Dil bilgisi öğretim sürecinde cümlede söz dizimi ve anlamaya ağırlık verilmektedir (Roland, 2005; Bentolila, 2006; Aktaran: Güneş, 2013). İsteklerin doğru ve etkili anlatılması için, cümlelerin dil bilgisi kurallarına uygun kurulması gerekir. Çünkü doğru ve etkili anlatımın temelinde cümle ve kelime kullanımı vardır. Cümle ve kelimeler düşüncenin evi olan paragrafların çekirdeğidir.

Cümle, bir yüklemle -biri mutlaka özne veya nesne olmak koşuluyla- ona bağlı en az bir tamamlayıcıdan oluşan ve bir kılış, oluş veya durum bildiren söz dizimidir. Cümleyle ilgili tanım ve ibarelerde cümlelerin kendi kendine yeten bir yargı olması, tek başına kullanılan çekimli bir eylem olması, çekimli bir eylemle kullanılan sözcük veya sözcükler dizisi olması, bir düşünce, fikir, duygu, durum veya olayı tam olarak (okuyan ve dinleyende herhangi bir soruya meydan vermeyecek şekilde) aktarmak için kullanılıyor olması, kelime veya kelime dizisi olması, bazı kurallara göre bir araya gelen ve aralarında birtakım ilişkiler bulunan sözcük dizimi olması yönlerine

dikkat çekilmektedir (Delice, 2012).

Anlatımın temelinde anlamlı dil birlikleri olan kelime ve cümleler bulunmaktadır. Anlama ve anlatma becerisini geliştirmenin temelinde kelime ve cümle bilgisini geliştirme vardır. Dil bilgisi derslerinde öğrencilerin kazanacağı önemli yeteneklerden biri de, doğru cümle kuruluşunu kavramak ve kelimelerin cümle içindeki görevlerine göre çeşitlerini ve biçimlerini/çekimlerini tanımak olmalıdır.

Yazmak, çocuklar için diğer dil etkinliklerinden daha zordur. Yazmadaki güçlüğü Vygotsky şöyle açıklamaktadır: “Yazılı” konuşma, sözlü konuşmadan hem yapısı hem işleyiş tarzı bakımından farklı olan bir dilsel işlemdir. Gelişmesinin en alt düzeyinde bile yüksek bir soyutlama düzeyi gereklidir. Yazılı konuşma, sözlü konuşmanın müzikal, anlatımlı ve seçil özelliklerinden yoksun, yalnızca düşüncede ve imgelerle yürütülen bir konuşmadır. İmgelerdeki yetersizlik, yazma hatalarına yol açmaktadır. Çocuk, yazı yazmayı öğrenirken kendini konuşmanın duyumsal yönlerinden arındırıp, *sözcüklerin yerine sözcük imgelerini koymak* zorundadır. Çocuk için cebir aritmetikten ne kadar zorsa, yalnızca *imgelenen ve ses imgesinin yazılı işaretlerle simgeleştirilmesini* (yani ikinci dereceden bir simgeleştirmeyi) gerektiren bir konuşmanın da çocuğa sözlü konuşmadan o kadar zor gelmesi doğaldır. Bu durumda çocuğun yazıyı öğrenebilmesi için içten konuşması gerektiği ileri sürülebilir. Çünkü yazı yazma eylemi, içinden konuşmanın çevirisinin yapılması demektir (Vygotsky, 1998).

Öğrencilerin yazılı anlatımlarını etkileyen ve anlatım bozukluğuna yol açan dil bilgisi ile ilgili birçok faktör bulunmaktadır. Literatürde ilk, orta ve yükseköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin bir boyutu olarak noktalama işaretlerini kullanma bilgi ve becerilerini tespit etmeye yönelik birçok çalışmanın yapıldığı bilinmektedir (Arıcı, 2008; Arıcı ve Ungan, 2008; Aşıcı ve Mataracı, 1999; Babacan, 2003; Bağcı, 2011; Erdemir ve Bayram, 2005; Marchisan ve Alber, 2001; Özbay, 1995). Yazılı anlatımda üzerinde durulan bir diğer mesele, kurallar sorunudur. Özellikle elektronik ortamlardaki yazışma ve konuşmalardaki kısaltmalar, ünlü seslerin kullanılmaması gibi durumlar yazım kurallarının ve noktalama işaretlerinin doğru kullanılamamasını da beraberinde getirmektedir.

Görüldüğü gibi literatürde yazılı anlatımın niteliğini kurallar ve noktalama işaretleriyle ilişkilendiren birçok çalışma bulunmakla birlikte, “cümle türlerinin kullanımı” ile anlatım becerisi arasındaki ilişkiyi ele alan yayın ve araştırmalara rastlanmamaktadır. Yerinde kullanılmış kelimelerden oluşan; dil bilgisi bakımından doğru, açık, anlaşılır cümlelerle örülmüş anlatımlar etkili ve değerlidir. Bu çalışmanın alanda eğitim veren öğretmen ve akademisyenlere “öğrencilerin yazılı anlatım performanslarını arttırmalarında kullanacakları cümlelerin tür ve miktarının etkili olacağı hususunda” farkındalık sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaokul 8. sınıf ve lise 11. sınıf düzeyindeki öğrencilerin

yazılı anlatım performansları ile kompozisyonlarında kullandıkları cümleler arasında ilişki olup olmadığını ve bu ilişkinin sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir.

Bu amaç için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Kullanılan toplam cümle sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında ilişki var mıdır?

2. Kullanılan basit cümle sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında ilişki var mıdır?

3. Kullanılan birleşik cümle sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında arasındaki ilişki var mıdır?

4. Kullanılan olumlu cümle sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında ilişki var mıdır?

5. Kullanılan olumsuz cümle sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında ilişki var mıdır?

6. Kullanılan fiil cümlesi sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında ilişki var mıdır?

7. Kullanılan isim cümlesi sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında ilişki var mıdır?

8. Kullanılan soru cümlesi sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında ilişki var mıdır?

9. Kullanılan ünlem cümlesi sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında ilişki var mıdır?

10. Anlatım bozukluğu olan cümle sayısı ile yazılı anlatım performansı arasında ilişki var mıdır?

12. Öğrencilerin yazılı anlatım performansları ile kullandıkları cümleler 8. sınıf ve 11. sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

Model

Bu çalışma nicel yaklaşımla desenlenmiş olup tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Evren

Araştırmannın evreni ortaokul 8. sınıf ve lise 11. sınıf öğrencileridir.

Örneklem

Araştırmannın örneklemini ortaokul 8. sınıf düzeyinden 192 ve lise 11. sınıf düzeyinden 177 olmak üzere toplam 369 öğrenci oluşturmaktadır. Kompozisyon yazma

etkinliğine İbrahim Çeçen Ortaokulundan 94, 15 Nisan Ortaokulundan 98 öğrenci; Hayrettin Atmaca Lisesinden 119, Şemsi Türkmen Anadolu Lisesinden 58 öğrenci katılmıştır. 8. ve 11. sınıflar iki öğretim kademesinin “dil ve anlatım” ile ilgili kazanımların programın öngördüğü doruk noktaya ulaşması gereken öğretim kademesi olduğu varsayımına dayalı olduğu için seçildi. Ağrı il merkezindeki ortaokullardan alt ve üst olmak üzere iki farklı sosyoekonomik düzeyi temsilen İbrahim Çeçen Ortaokulu ile 15 Nisan Ortaokulu seçilmiştir. Lise düzeyinde ise yine alt ve üst sosyoekonomik düzeyi temsilen Hayrettin Atmaca Lisesi ile Şemsi Türkmen Anadolu Lisesi belirlenmiştir. Alt ve üst olmak üzere iki farklı sosyoekonomik düzeyin belirlenmesinde okulların şehir merkezine yakın olup olmaması ile İl Milli Eğitim Müdürlüğünün beyanları esas alınmıştır. Alt ve üst olmak üzere iki farklı düzeyden örnekleme yapmaktaki amaç, sosyoekonomik düzeyin öğrencilerin yazılı anlatım performansındaki etkisini en aza indirmek ve her düzeyde öğrencinin çalışmaya dâhil olmasını sağlamaktır.

Çalışma kapsamında toplam 227 sekizinci sınıf öğrencisi ile 203 on birinci sınıf öğrencisinin yazılı kompozisyonu incelenmiş ve puanlanmıştır. Performans puanları açısından dağılımdan aşırı sapma gösteren 8. sınıflardan 35, 11. sınıflardan ise 26 öğrencinin kompozisyon kâğıdı analiz dışında tutulmuştur.

Verilerin toplanması ve analizi

Çalışma kapsamında ortaokul 8. sınıf ve lise 11. sınıf düzeyindeki öğrencilere birer kompozisyon yazdırılmıştır. Öğrencilere hakkında yazmaları için sunulan konular okul düzeyine göre ve uzman görüşü alınarak belirlenmiştir (EK: 3 ve EK: 4). Kompozisyon yazma uygulaması sırasında sınıf ortamında beyin fırtınası tekniği kullanılarak öğrencilerin yazma konusuna psikolojik ve zihinsel olarak hazırlanmaları sağlanmıştır. Kompozisyonlarını yazmaları için öğrencilere 60 dakikalık süre verilmiştir.

Çalışmanın amacı için “buluş, planlama, anlatım ve benzeri teknik bilgi ve beceri” alanlarıyla ilgili değişkenlerin öğrenci kompozisyonlarının niteliği üzerindeki olası etkisi görmezden gelinerek sadece öğrencilerin kullandıkları cümleler ile yazılı anlatımları arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Öğrencilerin yazdığı kompozisyonlar iki aşamada incelenmiştir. İlk aşamada, öğrencilerin yazdığı kompozisyonlar iki kez analitik ölçme aracı, bir kez de holistik ölçme aracı ile olmak üzere 3 kez puanlanmıştır. (EK: 1 ve EK: 2) Her bir kompozisyon, Türkçe eğitimi alanında doktora derecesine sahip iki öğretim elemanı ve bir Türkçe öğretmeni tarafından ayrı ayrı puanlanmıştır. Analizler için yapılan puanlamaların aritmetik ortalaması alınmış ve elde edilen puan performans değişkeni için kullanılmıştır.

İkinci aşamada her bir kompozisyon «performans» dışındaki «toplam cümle sayısı, olumlu cümle sayısı, anlatım bozukluğu olan cümle sayısı» gibi diğer değişkenler açısından incelenmiş ve söz konusu puanlar elde edilmiştir. Bu aşamadaki hataları en

aza indirmek için incelenen ve gerekli puanların tespit edildiği kompozisyonlar başka bir öğretime daha incelettilerle kontrol sağlanmıştır.

İki aşamada incelenen kompozisyonlara ilişkin sayısal veriler SPSS programına aktarılmıştır. Hangi analizlerin yapılacağına karar vermek için verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Tablo 1’de tüm veriler için iki sınıf düzeyinde de normallik testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 1. 8. Sınıf ve 11. Sınıflar için Normallik Testi

	8. Sınıflar			11. Sınıflar		
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	df	p	Statistic	df	p
Yazılı anlatım performansı	.043	192	.200*	.037	177	.200*
Toplam cümle sayısı	.124	192	.000	.110	177	.000
Basit cümle sayısı	.138	192	.000	.106	177	.000
Birleşik cümle sayısı	.170	192	.000	.109	177	.000
Olumlu cümle sayısı	.109	192	.000	.110	177	.000
Olumsuz cümle sayısı	.212	192	.000	.174	177	.000
Fiil cümlesi sayısı	.145	192	.000	.100	177	.000
İsim cümle sayısı	.155	192	.000	.174	177	.000
Soru cümlesi sayısı	.499	192	.000	.431	177	.000
Ünlem cümlesi sayısı	.511	192	.000	.497	177	.000
Anlatım bozukluğu olan cümle sayısı	.136	192	.000	.167	177	.000

Tablo 1 incelendiğinde ortaokul 8. sınıflarda da lise 11. sınıflarda da performans dışında hiçbir değişkenin normal dağılım göstermediği anlaşılmaktadır. Yazılı anlatım performansı için 0.200 olan p değeri %5 ten büyük olduğu için her iki grupta da normal dağılım söz konusudur. Diğer değişkenler için p değeri %5 ten küçüktür ve normal dağılım söz konusu değildir.

Performans dışındaki değişkenlerin normal dağılım göstermemesi sebebiyle korelasyon analizinde non-parametrik testlerden Spearman korelasyonu hesaplanmıştır. Ayrıca 8. sınıflar ile 11. sınıfların yazılı anlatım performansı ve kullandıkları cümleler bakımından karşılaştırılmasında parametrik olmayan dağılımlar için kullanılan Mann Withney U testi yapılmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Aşağıda araştırma kapsamında ele alınan “yazılı anlatım performansı, toplam cümle sayısı, basit-birleşik cümle sayısı, fiil-isim cümlesi sayısı, olumlu-olumsuz cümle sayısı, soru-ünlem cümlesi sayısı ve anlatım bozukluğu olan cümle sayısı” de-

ğişkenleri için iki sınıf düzeyinde de minimum, maksimum ve ortalama değerler ile standart sapma gibi tanımlayıcı bilgiler verilmiştir.

Ayrıca performans değişkeni ile diğer değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yapılan analiz sonuçları sunulmuştur. Son olarak öğrencilerin yazılı anlatım performansları ile kullandıkları cümlelerin 8. ve 11. sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını görmek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları tartışılmıştır.

Tablo 2. 8. sınıflarda değişkenlere ait en az, en çok ve ortalama değerler ile standart sapma değerleri

Değişkenler	N	En az	En çok	Ortalama	Standart sapma
Yazılı anlatım performansı	192	26	83	54.1267	11.38953
Toplam cümle sayısı	192	4	21	11.78	3.880
Basit cümle sayısı	192	1	19	6.72	3.329
Birleşik cümle sayısı	192	0	14	4.96	3.190
Olumlu cümle sayısı	192	3	20	9.90	3.898
Olumsuz cümle sayısı	192	0	6	1.71	1.677
Fiil cümlesi sayısı	192	2	17	7.60	3.294
İsim cümle sayısı	192	0	11	4.05	2.158
Soru cümlesi sayısı	192	0	2	.21	.520
Ünlem cümlesi sayısı	192	0	2	.15	.387
Anlatım bozukluğu olan cümle sayısı	192	0	9	2.89	1.919

Tablo 3'e göre 192 ortaokul öğrencisinin yazılı anlatımlardan aldıkları puanların ortalaması 54.12'dir. En düşük puan alan öğrenci 26, en yüksek puan alan öğrenci 83 almıştır. Öğrenciler en az 4, en fazla 21 cümle kullanmışlardır. Tablo 2'ye dönüşecek olursa liselerde kullanılan toplam cümle sayısının (26) ortaokullardan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum okul düzeyi dikkate alındığında normal olarak karşılanmaktadır.

Öğrencilerin basit ve birleşik cümle kullanmaları incelendiğinde 6.72 olan basit cümle kullanma ortalamasının 4.96 olan birleşik cümle kullanma ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Birleşik cümle kurma daha kompleks bir yapıya sahiptir ve üst düzey bilişsel yetiyi gerektirir bu sebeple bu durum normal karşılanmaktadır. Tablo 2'de liselerde birleşik cümle kullanma ortalamasının 6.98 olduğu hesaba katılacak olursa ortaokuldaki öğrencilerin liselere göre daha az sayıda birleşik cümle kullandığı söylenebilir.

Öğrencilerin kullandıkları olumlu cümle sayısı ortalaması 9.9'dur. Kullanılan olumsuz cümle sayısı ortalamasının 1.71 olduğu dikkate alındığında öğrencilerin 11. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu grupta olduğu gibi 8. sınıfta da olumlu cümle kullanmayı daha

çok tercih ettiği görülmektedir. Benzer şekilde ortaokul öğrencileri 7,6'lık ortalamayla daha çok fiil cümlesi kullanmışlardır. Bu durum da lise grubuyla benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin fiil cümlesi kullanmaları, cümle türleri hakkında yeterli bilgi ve alışkanlığa sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin kompozisyonlarında çok az sayıda (en fazla 2) soru ve ünlem cümlesi kullandığı dikkati çekmektedir.

Tabloya göre 8. sınıf öğrencilerinin kullandığı anlatım bozukluğu olan cümle sayısı ortalaması 2.89'dur. Veri seti incelendiğinde en çok 9 anlatım bozukluğu olan öğrenci sayısının 1 öğrenciye ait olduğu ve bu öğrencinin toplam 10 cümlelik bir kompozisyon hazırladığı tespit edilmiştir. Söz konusu öğrencinin kompozisyon notu 26'dır.

Sonuçlar 8. sınıf öğrencilerinin 11. sınıf öğrencilerinden daha az anlatım bozukluğu yaptığını göstermektedir. Bu durum lise öğrencilerin kompozisyonlarını oluştururken daha çok cümle kullanmalarından kaynaklanabileceği gibi, daha çok kelimedenden oluşan uzun cümleler kurma çabalarından da kaynaklanmış olabilir.

Tablo 3. 11. sınıflarda değişkenlere ait en az, en çok ve ortalama değerler ile standart sapma değerleri

Değişkenler	N	En az	En çok	Ortalama	Standart sapma
Yazılı anlatım performans	177	36	92	62.4878	10.62718
Toplam cümle sayısı	177	4	26	13.34	4.936
Basit cümle sayısı	177	1	16	6.31	3.469
Birleşik cümle sayısı	177	0	17	6.98	3.871
Olumlu cümle sayısı	177	4	23	11.43	4.334
Olumsuz cümle sayısı	177	0	7	1.81	1.707
Fiil cümlesi sayısı	177	1	16	8.27	3.338
İsim cümlesi sayısı	177	0	14	4.75	3.236
Soru cümlesi sayısı	177	0	4	.42	.850
Ünlem cümlesi sayısı	177	0	4	.21	.645
Anlatım bozukluğu olan cümle sayısı	177	0	9	3.18	2.045

Tablo 2'ye göre 177 lise öğrencisinin yazılı anlatımlardan aldıkları puanların ortalaması 62.48'dir. En düşük puan alan öğrenci 36, en yüksek puan alan öğrenci 92 almıştır. Öğrenciler en az 4, en fazla 26 cümle kullanmışlardır. Öğrencilerin basit ve birleşik cümle kullanmaları incelendiğinde ortalamaların yakın olduğu görülmektedir (6.31 ve 6.98). Öğrencilerin kullandıkları olumlu cümle sayısı ortalaması 11.43'tür. Olumsuz cümle sayısı ortalamasının 1.81 olduğu dikkate alındığında öğrencilerin olumlu cümle kullanmayı daha çok tercih ettiği görülmektedir. Benzer şekilde lise öğrencileri 8.27'lik ortalamayla daha çok fiil cümlesi kullanmışlardır. Lise öğrencilerinin kompozisyonlarında çok az sayıda (en fazla 4) soru ve ünlem cümlesi kullandığı dikkati çekmektedir.

Tabloya göre öğrencilerin kullandığı anlatım bozukluğu olan cümle sayısı ortalaması 3.18'dir. Veri seti incelendiğinde en çok 9 anlatım bozukluğu olan öğrenci sayısının 1 öğrenciye ait olduğu ve bu öğrencinin toplam 15 cümlelik bir kompozisyon hazırladığı tespit edilmiştir. Söz konusu öğrencinin kompozisyon notu 42 olup bu not ortalamasının altındadır.

Tablo 4. 8. Sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım performansına yönelik Spearman's Korelasyonu Sonuçları

Yazılı Anlatım Performansı	Korelasyon katsayısı									
	Toplam cümle sayısı	Basit cümle sayısı	Birleşik cümle sayısı	Olumlu cümle sayısı	Olumsuz cümle sayısı	Fiil cümlesi sayısı	İsim cümlesi sayısı	Soru cümlesi sayısı	Ünlem cümlesi sayısı	Anlatım bozukluğu olan cümle sayısı
rho	.443**	.011	.444**	.408**	.016	.353**	.289**	.063	.088	-.574**
p	.000	.884	.000	.000	.824	.000	.000	.383	.225	.000
N	192	192	192	192	192	192	192	192	192	192

Tablo 5'e göre 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım performansı ile kurdukları toplam cümle sayısı arasındaki korelasyon değeri 0.443 olarak bulunmuştur ($p < .01$). Bu değer performans ile toplam cümle sayısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani yazdıkları kompozisyonlardan yüksek puan alan öğrenciler daha fazla cümle kullanmıştır. Benzer şekilde öğrencilerin yazılı anlatım performansı ile kurdukları birleşik cümle sayısı arasında da orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir ($p < .01$, $r=0.444$). Öğrencilerin yazılı anlatım performansı ile kurdukları olumlu cümle sayısı ($p < .01$, $r=0.408$), fiil cümlesi sayısı ($p < .01$, $r=0.353$) ve isim cümlesi sayısı ($p < .01$, $r=0.289$) arasında da pozitif düzeyde ancak zayıf ilişkiler bulunmuştur.

Ortaokul öğrencilerinin yazılı anlatım performansı ile kullandıkları basit cümle sayısı arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır ($p > .01$, $r = 0.011$). Benzer şekilde öğrencilerin performansı ile kullandığı olumsuz cümle sayısı ($p > .01$, $r = 0.016$), soru cümlesi sayısı ($p > .01$, $r = 0.063$) ve ünlem cümlesi sayısı ($p > .01$, $r = 0.088$) arasında

da herhangi bir ilişki belirlenmemiştir.

Ortaokul öğrencilerinin yazılı anlatım performansı ile anlatım bozukluğu olan cümle sayıları arasında ise negatif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Öğrencilerin anlatım bozukluğu olan cümle sayıları arttıkça yazılı anlatımlarının kalitesi azalmakta ve aldıkları puanlar düşmektedir ($p < .01$, $r = -0.574$).

Tablo 5. 11. Sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım performansına yönelik Spearman's Korelasyonu Sonuçları

Yazılı Anlatım Performansı		Toplam cümle sayısı	Basit cümle sayısı	Birleşik cümle sayısı	Olumlu cümle sayısı	Olumsuz cümle sayısı	Fiil cümlesi sayısı	İsim cümlesi sayısı	Soru cümlesi sayısı	Ünlem cümlesi sayısı	Anlatım bozukluğu olan cümle sayısı
		rho korelasyon katsayısı	.551**	.235**	.426**	.498**	.259**	.378**	.349**	.223**	.254**
p	.000	.000	.000	.000	.001	.000	.000	.003	.001	.000	
N	177	177	177	177	177	177	177	177	177	177	

** $p < .01$

Tablo 4'e göre öğrencilerin yazılı anlatım performansı ile kurdukları toplam cümle sayısı arasındaki korelasyon değeri 0.551 olarak bulunmuştur ($p < .01$). Bu değer performans ile toplam cümle sayısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani yazdıkları kompozisyonlardan yüksek puan alan öğrenciler daha fazla cümle kullanmıştır. Benzer şekilde öğrencilerin yazılı anlatım performansı ile kurdukları olumlu cümle sayısı ($p < .01$, $r = 0.498$) ve birleşik cümle sayısı ($p < .01$, $r = 0.426$) arasında da orta düzeyde kabul edilebilecek pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin yazılı anlatım performansı ile kullandıkları basit cümle sayısı ($p < .01$, $r = 0.235$), olumsuz cümle sayısı ($p < .01$, $r = 0.259$), fiil cümlesi sayısı ($p < .01$, $r = 0.378$), isim cümlesi sayısı ($p < .01$, $r = 0.349$), soru cümlesi sayısı ($p < .01$, $r = 0.223$) ve ünlem cümlesi sayısı ($p < .01$, $r = 0.254$) arasında pozitif yönlü zayıf ilişkiler belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin yazılı anlatım performansı ile anlatım bozukluğu olan cümle sayıları arasında ise negatif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Öğrencilerin anlatım

bozukluğu olan cümle sayıları arttıkça yazılı anlatımlarının kalitesi azalmakta ve aldıkları puanlar düşmektedir ($p < .01$, $r = -0.442$).

Bazı öğrencilerin akranlarından “daha fazla cümle kullanmış olmaları” var olan birikimlerinden hareketle yeni düşünceler üretebilme becerilerinin göstergesi sayılabilir. Yine olumlama doğal olandır, hâlbuki olumsuzlama ve düşünceleri soru halinde yapılandırma üst düzey zihni becerileri gerektirir. Dildeki “yüzeysel yapı” ile “derin yapı” ayırtısını edinmiş öğrenciler yapı bakımından çok daha farklı cümleler oluşturabilir; anlatımlarını retorik bakımdan daha zenginleştirebilirler. Bu durum basit ve birleşik cümle kullanımı için de söz konusudur.

Bütün bunların altında anlamı değil, biçimi önceleyen kuralcı dil bilgisi anlayışı bulunmaktadır. Bu dil bilgisi anlayışı ile yetişen öğrenciler birçok kural öğrenmelerine, azımsanmayacak sayıda terim ezberlemelerine karşın, kendilerini ifade etme hususunda yapması gerekeni öğrenememekte; dili etkin bir şekilde kullanamamaktadır.

Tablo 6. Öğrencilerin yazılı anlatım performansı ve kullandıkları cümlelerin 8. sınıf ve 11. sınıf düzeyine göre karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi)

Değişkenler	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	U	P
Performans	8. sınıf	192	149.39	10154.000	.000
	11. sınıf	177	223.63		
Toplam cümle sayısı	8. sınıf	192	169.03	13925.500	.003
	11. sınıf	177	202.32		
Basit cümle sayısı	8. sınıf	192	191.52	15741.000	.220
	11. sınıf	177	177.93		
Birleşik cümle sayısı	8. sınıf	192	157.62	11734.500	.000
	11. sınıf	177	214.70		
Olumlu cümle sayısı	8. sınıf	192	167.70	13670.000	.001
	11. sınıf	177	203.77		
Olumsuz cümle sayısı	8. sınıf	192	181.81	16379.500	.540
	11. sınıf	177	188.46		
Fiil cümlesi sayısı	8. sınıf	192	173.21	14728.000	.026
	11. sınıf	177	197.79		
İsim cümlesi sayısı	8. sınıf	192	178.16	15678.500	.196
	11. sınıf	177	192.42		
Soru cümlesi sayısı	8. sınıf	192	175.36	15141.000	.010
	11. sınıf	177	195.46		
Ünlem cümlesi sayısı	8. sınıf	192	185.48	16899.500	.879
	11. sınıf	177	184.48		

Değişkenler	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	U	P
Anlatım bozukluğu olan cümle sayısı	8. sınıf	192	178.32	15709.000	.205
	11. sınıf	177	192.25		

Tablo 6’da öğrenci kompozisyonlarında performans, toplam cümle sayısı, basit cümle sayısı, birleşik cümle sayısı, olumlu cümle sayısı, olumsuz cümle sayısı, fiil cümlesi sayısı, isim cümlesi sayısı, soru cümlesi sayısı, ünlem cümlesi sayısı ve anlatım bozukluğu olan cümle sayısı gibi çeşitli durumların sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde lise ve ortaokul öğrenci kompozisyonlarının performansı arasında lise öğrencilerinin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($U = 10154.000$, $p < .05$). Toplam cümle sayısı ($U = 13925.500$, $p < .05$) ve birleşik cümle sayısı ($U = 11734.500$, $p < .05$) boyutlarında da iki sınıf düzeyindeki fark lise öğrencilerinin lehine anlamlıdır. Lise öğrencileri kompozisyonlarını, ortaokul öğrencilerine göre daha fazla cümle kurarak oluşturmuştur. Benzer şekilde lise öğrencileri ortaokul öğrencilerine göre daha çok birleşik cümle kurmuştur.

Olumlu cümle sayısı ($U = 13670.000$, $p < .05$), fiil cümlesi sayısı ($U = 14728.000$, $p < .05$) ve soru cümlesi sayısı ($U = 15141.000$, $p < .05$) boyutlarındaki fark lise öğrencilerinin lehine anlamlıdır. Lise öğrencileri daha çok olumlu cümle, fiil cümlesi ve soru cümlesi kullanmıştır.

İki sınıf düzeyi arasında anlatım bozukluğu olan cümle sayısı, ünlem cümlesi sayısı, isim cümlesi sayısı, basit cümle sayısı ve olumsuz cümle sayısı boyutlarında anlamlı fark bulunamamıştır ($p > .05$).

4. Sonuç ve Öneriler

Bulgular ışığında ortaya çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir: 11. sınıf öğrencilerinin kompozisyon performansları 8. sınıflara göre daha yüksektir. 11. sınıf öğrencilerinin 8. Sınıf öğrencilerine oranla kompozisyonlarında daha çok cümle kullandıkları ve kelime sayısı bakımından cümlelerinde daha fazla kelime istihdam ettikleri görülmektedir. 11. sınıf öğrencilerinin birbirine yakın sayıda basit ve birleşik cümle kullandıkları, 8. sınıfların ise birleşik cümleden daha çok basit cümle kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir.

Gerek 8. sınıf, gerekse 11. sınıf öğrencilerinin tamamı olumlu cümle kullanmayı olumsuz cümle kullanmaktan daha çok tercih etmektedir. Lise öğrencileri isim cümlesinden daha çok fiil cümlesi kullanmışlardır. Benzer durum 8. sınıf öğrencilerinde de görülmektedir. Ortaokul öğrencileri de daha çok fiil cümlesi kullanmışlardır. Hem 11. sınıf hem de 8. sınıf öğrencilerinin kompozisyonlarında çok az sayıda soru ve ünlem cümlesi kullandığı dikkat çekmektedir. Ancak iki sınıf düzeyinde yapılan karşılaştırmada ise lise öğrencilerinin daha çok olumlu cümle, fiil cümlesi ve soru cümlesi kullandığı tespit edilmiştir. Sonuçlar ortaokul öğrencilerinin lise öğrencilerinden daha az anlatım bozukluğu yaptığını göstermektedir.

8. sınıf ve 11. sınıf öğrencilerin yazılı anlatım performansı ile kurdukları toplam cümle sayısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Benzer şekilde 8. sınıf ve 11. sınıf öğrencilerin yazılı anlatım performansı ile kurdukları olumlu cümle sayısı ve kullandıkları birleşik cümle sayısı arasında orta düzeyde kabul edilebilecek pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

11. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım performansı ile kullandıkları basit cümle sayısı arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki belirlenmişken 8. sınıflarda herhangi bir ilişki bulunamamıştır. 8. sınıf ve 11. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım performansı ile kullandıkları isim ve fiil cümlesi sayıları arasında pozitif yönlü fakat zayıf ilişkiler belirlenmiştir. 11. sınıf öğrencilerinde yazılı anlatım performansı ile kullanılan olumsuz cümle sayısı, soru cümlesi sayısı ve ünlem cümlesi sayısı arasında pozitif yönlü zayıf ilişkiler belirlenmişken 8. sınıf öğrencilerinde performans ile adı geçen değişkenler arasında herhangi bir ilişki belirlenmemiştir.

8. sınıf ve 11. sınıf öğrencilerin yazılı anlatım performansı ile anlatım bozukluğu olan cümle sayıları arasında negatif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Öğrencilerin anlatım bozukluğu olan cümle sayıları arttıkça yazılı anlatımlarının kalitesi azalmakta ve aldıkları puanlar düşmektedir.

Bu sonuçlar ışığında aşağıdakiler önerilmektedir.

Öğretim sürecinde, öğrencilerin yazılı anlatım performansını artırabilmek için bir dil birimi olan “cümle”nin yapı ve anlam ilişkisi üzerinde titizlikle durulmalıdır.

Öğrencilerin anlatımlarında işe koştukları “kelimelerden oluşan yapı”nın cümle olup olmadığını test etme becerileri geliştirilmelidir. Dilbilimsel bakımdan cümle oluşturmayan ve tam bir yargı bildirmeyen ifadelerden anlam çıkarmanın zor hatta imkânsız olduğu unutulmamalıdır.

Aralarında yapı ve anlam ilişkisi olmayan kelime yığınlarının bir anlam ifade etmediği hususunda öğrencilerde farkındalık oluşturulmalıdır.

Türkçedeki cümleler için mümkün olan tüm sözdizimsel unsurlar dikkatle ele alınmalıdır. Cümleleri oluşturan kelimeler, kelime grupları, tamlamalar ve cümleciklerin yapı ve anlam özellikleri öğrencilere kavratılmalıdır.

Anlatımda kullanılan cümlelerin uzun ya da kısa oluşunun, yapı ve anlam bakımından kurulan cümlelerin çeşitliliğinin önemi öğrencilere kavratılmalıdır.

5. Kaynaklar

- Arıcı, A. F. (2008). Üniversite öğrencilerinin yazılı anlatım hataları. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21 (2): 209-220.
- Arıcı, A. F. ve Urgan, S. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım çalışmalarının bazı yönlerden değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler

- Dergisi, 20: 317-327.
- Aşıcı, M. ve Mataracı, E. (1999). İlköğretim birinci kademedeki öğrencilerin imla ve noktalama ile ilgili bilgi ve beceri düzeyi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6:106-115.
- Babacan, M. (2003). Türkçe eğitimi bölümü öğrencilerinin yazılı anlatım dersi sınav cevap kâğıtları ve dönem ödevi metinlerinde görülen ifade ve yazım yanlışları. Yaşadıkça Eğitim, 79: 33-36.
- Bağcı, H. (2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin noktalama işaretleri ile yazım kurallarını uygulayabilme düzeyi. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 6 (1): 672-684.
- Celce-Murcia, M. and Hiles, S. L. (1988). Techniques and Resources in Teaching Grammar. New York: Oxford University Press.
- Delice, H. İ. (2012). Cümle Nasıl Tanımlanmalıdır? Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7(1):37-40.
- Ediskun, H. (1988). Türk Dil bilgisi (3. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdemir, A. ve Bayram, Y. (2005). Amasya'daki ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin imla kurallarını kullanma düzeyleri üzerine bir değerlendirme. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 171: 140-155.
- Ergin, M. (1995). Türkçe ve Dil Bilgisi Öğretimi. Türk Kültürü, 33(382): 65-67.
- Göçer, A. (2008). Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Çözümleme Yönteminin Kullanımı. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(10): 101-120.
- Güneş, F. (2011). Dil Öğretim Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(15): 123-148.
- Güneş, F. (2013). Dil Bilgisi Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar. Uluslararası Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 2(7): 71-92.
- Hutchinson, D., McCavitt, S., Rude, K., Vallow, D. (2002). Improving Student Achievement through Grammar Instruction. Unpublished master dissertation, Saint Xavier University, Chicago, Illinois.
- İşcan, A. (2007). İşlevsel Dil Bilgisinin Türkçe Öğretimindeki Yeri, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1: 253-258.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., Sever, S. (1995). Türkçe Öğretimi. Ankara: Engin Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.
- Marchisan, M. L. and Alber, S. R. (2001). The write way: tips for teaching the writing process to resistant writers. Intervention in School and Clinic, 36(3):154-162.
- Özbay, M. (1995). Ankara merkez ortaokullarındaki üçüncü sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerileri üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vygotsky, L. S. (1998). Düşünce ve Dil, (Çev: S. Koray), İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

The Purpose: *On the basis of expression, there are words and phrases in meaningful language relationship. Improvement of the ability to comprehend and express requires knowledge of words and sentences. In this study, we focus on the relationship the sentence as a language unit and written words. The purpose of the study is to determine whether there is a relationship between middle school 8th grade and high school in the 11th grade level of students' written expression performances and the sentences that they used in their compositions and whether it differs according to grade level of students.*

Method: *The study is a descriptive study on survey model. In the study, 192 from the 8th grade in middle school, 177 students from the 11th grade in high school were asked to write a composition. Compositions were analyzed in two steps. In the first step, the compositions students wrote were scored 3 times including analytical measurement tool two times and once with a holistic measurement tool. Written expression performance is calculated by taking the arithmetic mean of these three points. In the second step, each composition has been examined in terms of some variables, except "performance", such as "total number of sentences, the number of positive sentences, the number of sentences expression disorder" and these numbers have been obtained. Spearman correlation coefficients were calculated for numeric data collected in two steps and Mann-Whitney U test was performed for comparison of these two grade levels.*

Results: *According to the results, 11th grade students' composition performances are higher than 8th grade ones. 11th grade students wrote longer compositions using more sentences than 8th grade students. It is observed that 11th grade students use simple and compound sentences, 8th grade students use simple sentences rather than compound sentences.*

Both 8th grade and 11th grade students prefer to use affirmative sentences rather than negative sentences. High school students use mostly verb clause rather than noun clause. Middle school students also use mostly verb clause rather than noun clause. It is noted that both 8th grade and 11th grade students prefer to use very small number of interrogative clause and exclamation clause. However, if compared the two classes, high school students use more affirmative, verb and interrogative clauses. Results also show that middle school students made less expressive language disorder than high school students.

It is seen that there is a moderate positive correlation between 8th grade and 11th grade students' written expression performance and their total number of sentences. Similarly, moderate positive correlation was found between 8th grade and 11th grade students' written expression performance and the number of affirmative sentences and compound sentences.

It was seen that while there is a weak positive correlation between 11th grade students' written expression performance and their number of simple sentences, such a relationship was not found in the 8th grade compositions. A weak positive relationship was determined between 8th grade and 11th grade students' writing performance and the number of their use of noun and verb clauses. It was also determined that while there is a weak positive correlation between 8th grade and 11th grade students' written expression performance and their number of negative, interrogative and exclamation clauses, such a relationship was not found in the 8th grade compositions.

A negative correlation between 8th grade and 11th grade students' written expression performance and the number of expression disorder sentences was found. Quality of written

expression of students has decreased with increasing number of expression disorder sentences.

Sentences are important grammatical units for students' verbal and written expression performances. This study is expected to provide an awareness of the sentences to teachers and academics working in this field in point of improving the written expression performance.

Conclusion: With this study, the amount and type of sentences students use to improve their writing performances was found to be important.

EKLER

EK 1. Analitik Puanlama Anahtarı

Ölçüt Alanı	Yazılı Anlatımda Aranacak Özellikler	Verilmesi Gereken Puan	Öğretmenin Verdiği Puan
Başlık	Varlığı	1	
	Konuyla ilişkisi	2	
	Kısalığı, anlaticılığı, etkileyiciliği	3	
Anlatım Düzeni	Giriş	Varlığı	2
		Konuyla ilişkisi (Konuya uygunluğu)	3
		Girişin açık oluşu	3
		Etkileyiciliği (İlginç oluşu, okumaya isteklendiriciliği)	3
	Gelişme	Ana düşüncenin varlığı	2
		Ana düşüncenin belirginliği	3
		Ana düşünceye ulaşmadaki düşünce zincirinin sağlamlığı, tutarlılığı	5
		Yardımcı düşüncelerin varlığı	2
		Yardımcı düşüncelerin ana düşünceyi destekleme ve tutarlılık dereceleri	5
	Sonuç	Varlığı	2
Ana düşünceyle ilişkili oluşu		3	
Yan düşüncelerle ilişkili oluşu		2	
Kısalığı, açıklığı, kesinliği		5	
İfade Zenginliği	Kullanılan kelimelerin çeşitliliği	3	
	Kelimelerin yerindeliliği	4	
	Cümle yapısının maksada uygunluğu	3	
	Cümle uzunluğunda uygunluk ve çeşitlilik	3	
Anlatım Tarzı	Dilin doğallığı ve akıcılığı	5	
	Vurgulamaların uygunluğu	5	
	Yenilik, kendine özgünlük (buluş-orijinallik)	9	
	Dilin etkin kullanımı (Açıklık-Anlaşılabilirlik-Duruluk)	7	

Ölçüt Alanı	Yazılı Anlatımda Aranacak Özellikler	Verilmesi Gereken Puan	Öğretmenin Verdiği Puan
<i>Yazım Kurallarına Uygunluk</i>	İmla (Yazım)	3	
	Söz dizimi (Özne-yüklem uyumu)	5	
	Noktalama	3	
	Paragraf organizasyonunun uygunluğu	4	
TOPLAM		100	

EK: 2. Holistik değerlendirme için istek yazısı

Saygıdeğer Meslektaşım,

Elinizde bulunan kompozisyon kâğıtları iki kez (değerlendirme tekrar değerlendirme) analitik ölçme aracı ile puanlandırılmış bulunmaktadır. Yürüttüğümüz bilimsel araştırma yaklaşımına göre bir kez de uzman marifetiyle holistik (bütüncül) değerlendirme yapılacaktır.

Alan uzmanı olarak tarafınızdan yapılacak bütüncül değerlendirmede/ puanlamada izleyeceğimiz ölçüt veya ölçütler hakkında da özlü bilgi vermeniz beklenmektedir. Vereceğiniz bilgiyi aşağıdaki metin kutusuna yazabilirsiniz.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı

EK 3. 8. Sınıflara ait Konular

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda iki ayrı kompozisyon konusu verilmiştir. Sizden aşağıdaki konulardan birini seçerek sınıf ortamında yapacağınız beyin fırtınasıyla elde edeceğimiz verileri kullanıp dilimizin kurallarına uygun tam bir kompozisyon yazmanız istenmektedir.

Her iki konuyla ilgili birer plan da verilmiştir. Bu planlar öneri niteliğindedir ve sadece yol göstermek amacıyla sunulmuştur. Bu planları dikkate alıp almamakta serbestsiniz. Sizler kendi anlayış ve yaklaşımınıza uygun olarak hareket edebilirsiniz.

Yazacağınız kompozisyonlar bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Yapmakta olduğumuz araştırmaya sağlayacağınız katkılardan ötürü teşekkür ederim.

Not: Başarılı kompozisyonlar ödüllendirilecektir.

Araştırmacı

Konu: 1. Bir kütüphane, bin hapisane kapatır.

Konu: 2. Çok yaşamak elimizde değil, ama adımızı çok yaşatmak elimizdedir.

EK 4. 11. Sınıflara ait Konular

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda iki ayrı kompozisyon konusu verilmiştir. Sizden aşağıdaki konulardan birini seçerek sınıf ortamında yapacağınız beyin fırtınasıyla elde edeceğiniz verileri kullanıp dilin kurallarına uygun tam bir kompozisyon yazmanız istenmektedir.

Yazacağınız kompozisyonlar bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Yapmakta olduğumuz araştırmaya sağlayacağınız katkıdan ötürü teşekkür ederim.

Not: Başarılı kompozisyonlar ödüllendirilecektir.

Araştırmacı

Konu 1: Aşağıdaki hikâyecik ve iki özlü söz hakkında neler düşünüyorsunuz, anlatılmak istenen düşüncelere katılıyor musunuz? Bu anekdot ve iki özlü sözün sizde çağrıştırdığı duygu ve düşüncelerden hareketle kısa bir metin oluşturunuz.

I. Sözün Gücü

Newyork'un Broklin (Buruklin) Köprüsü'nde dilenen bir kör varmış. Köprüden gelip geçenlerden biri zavallıya günlük kazanıcının ne kadar olduğunu sormuş. Dilenci iki doları zar zor kazandığını söylemiş. Adam bunun üzerine kör dilencinin göğsünde taşıdığı ve sakatlığını belirten tabelayı alıp tersini çevirmiş ve üzerine bir şeyler yazdıktan sonra tekrar dilencinin boynuna asmış. Ardından da şöyle demiş: "Bu tabelaya kazancınızı artıracak yazı yazdım. Bir ay sonra geldiğimde bana sonucu söylersiniz."

Dediği gibi bir ay sonra gelmiş: "Bayım size nasıl teşekkür etsem acaba?" demiş dilenci. "Şimdi günde on-on beş dolar kadar topluyorum. Olağanüstü bir şey. Tabelaya ne yazdınız da insanların bu kadar sadaka vermelerini sağladınız?" "Çok basit." diye yanıtlamış adam. "Tabelanızda 'doğuştan kör' yazıyordu, onun yerine 'Bahar geliyor, ama ben bunu göremeyeceğim.' diye yazdım.

Roger CAILLOIS (Racı Kaylos)

II. Gün doğmadan neler doğar.

III. Gülün dikenleri var diye üzüleceğime, dikenlerin gülü var diye sevinirim.

Konu 2: Aşağıdaki hikâyecik ve özlü söz hakkında neler düşünüyorsunuz, anlatılmak istenen düşüncelere katılıyor musunuz? Sizce bu anlatıların ortak noktası nedir? Paylaşılmayan bilginin yok olup gideceğine katılıyor musunuz? Bilgi sahiplerinin bilgiyi topluma hangi yollarla iletebileceğini düşünüyorsunuz? Bu anekdot ve özlü sözün sizde çağrıştırdı-

ğı duygu ve düşüncelerden hareketle kısa bir metin oluşturunuz.

I. Kaybolan Büyü

“İki Kıbrıslı usta İstanbul’a gelirler ve Ayasofya’nın o muhteşem fresklerini yaparlar, daha sonra Milano’ya geçerler, orada kilise duvarlarına freskler yaparlar, sanatlarını kimseye öğretmezler. Bir süre sonra ikisi de ölür. Bir daha kimse o mozaik parçalarını onlar kadar ölümsüz ve mucizevî şekilde birleştirip yapıştırılmaz. Kimse bu sırrı öğrenemez ve o büyü dünya yüzünden kaybolup gider.” Yani paylaşmadığımız anda bilgi, o nadide, o harikulade canlı ölür gider.Fresk: Islak kireç sıva üstüne, su ve kireç bileşimi bir bağlayıcı ile yapılan resim.

II. Paylaşmak, mutluluğun bereketidir.

İlhan SELÇUK